

Lupina mnoholistá – invazní kráska nejen okrajů šumavských cest

Text a foto: LIBOR EKRT

V zahrádkách často pro okrasu pěstovaná lupina mnoholistá je již velmi dobře známa laické i botanické veřejnosti. Tato velmi dekorativní rostlina se ve volné přírodě může velmi rychle rozšiřovat a svou přítomností pozměnit i zcela zničit řadu našich původních rostlinných společenstev zejména na živinami chudších, často mělkých půdách. Jedná se o jeden z nejvíce nebezpečných invazních rostlinných druhů, které se vyskytují v České republice.

Vyšlechtěná kráska

Lupina, neboli vlčí bob (r. *Lupinus*) je řaze-na do čeledi bobovitých (*Fabaceae*) a zahrnuje 200 až 300 druhů, které rostou v Severní i Jižní Americe, v jižní Evropě, v severní a východní Africe, na Blízkém východě a druhotně i jinde. Lupina mnoholistá (*Lupinus polyphyllus* Lindl.) pochází ze západní části Severní Ameriky a ve střední Evropě byla zavedena do kultury koncem 19. století. V ČR je v současné době s proměnlivou hustotou na celém území zdomácně-la s výjimkou nížin jižní Moravy.

Tento okrasný druh byl v evropských botanických zahradách intenzivně šlechtěn a dnes se pěstují, a do přírody zplaňují jeho různé zahradní kultivary. Všechny

tyto zahradní formy jsou statného vzrůstu a můžou se pyšnit velkými výraznými květy, které jsou nahloučené v dlouhém koncovém hroznu. Barva květů může být velmi variabilní od bílé, přes žlutou, červenou, modrou až tmavofialovou. Celý porost pak může zářit různými tóny a květy mohou být i dvoubarevné. V oblasti Šumavy se však lze v přírodě nejčastěji setkat s kultivary, které mají květy modré barvy.

Lupina je vytrvalá trsnatá bylina, která vyniká nezaměnitelnými dlanitě složenými listy a silným hlubokým kořenovým systémem. Efektivní šíření této invazní rostliny je podmíněno pukavými, na povrchu chlupatými lusky, které obsahují asi 4

Popisek
popisek

až 8 obličných černých semen. Rozšiřování zralých semen je na krátkou vzdálenost podpořeno jejich vymršťováním při puknutí zralého a suchého lusu.

Kromě lupiny mnoholisté se v ČR pěstují a ojediněle zplaňují i další druhy lupiny původem ze středomoří nebo oblasti Balkánského poloostrova, jako např. lupina žlutá (*Lupinus luteus*), lupina úzkolistá (*Lupinus angustifolius*) nebo lupina bílá (*Lupinus albus*). Tyto další druhy jsou však oproti lupině mnoholisté jednoleté a mají lusky zpravidla delší než 4 cm. Zplanění těchto druhů ve volné přírodě na území Šumavy však není známo.

Nenáročná a záludná

Lupina je velmi nenáročnou bylinou. V krajině vyhledává především kyselé, neúživné, často mělké půdy, proto se jí také velmi dobře daří ve středních polohách Šumavy. Je to rostlina světlomilná, stín nesnáší a tudíž největší nebezpečí představuje pro suchá výslunná místa. Toleruje také periodické narušování půdy, protože narušená místa dovede rychle kolonizovat. Další velmi významnou vlastností tohoto druhu, která právě umožňuje tak úspěšný růst na živinami chudých stanovištích, je schopnost fixovat vzdušný dusík. Jako všechny bobovité rostliny, lupina obsahuje v kořenech symbiotické nitrogenní bakterie, které zachycují a přeměňují vzdušný dusík na dusíkaté látky využitelné pro výživu rostlin. Touto činností, ale také dochází k výz-

Efektivní šíření lupiny je podmíněno pukavými lusky obsahujícími asi 4 až 8 obličných černých semen, která mohou být na krátkou vzdálenost vymršťována právě vysychajícími lusky. Foto L. Ekrt

namnému obohacení půdy dusíkatými sloučeninami, proto byla také často pěstována pro zlepšení kvality půdy zejména v lesích na kyselých půdách nebo na živinami chudých pastvinách. Bohužel zvýšená přítomnost dusíkatých sloučenin v půdě vede velmi často k znehodnocení původních, často druhově bohatých rostlinných společenstev, do kterých se lupina velmi rychle rozšířila. Zvýšený obsah dusíkatých látek v půdě umožňuje růst řady konkurenčně úspěšných druhů, které pak přerůstají a potlačují druhy konkurenčně slabší a celkové druhové bohatství společenstva a tedy i přítomnost vzácných a jinak cenných rostlin se tak výrazně snižuje. Na takto pozměněném stanovišti se také může začít šířit řada ruderalních druhů, které právě vyžadují dusíkem bohaté půdy jako např. kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*), kerblík lesní (*Anthriscus sylvestris*) aj. Na místě květnatých druhově bohatých, často krátkostebelných luk, pastvin nebo suchých strání tak postupně mohou vznikat rumišťe s výskytem pouze několika běžných druhů rostlin.

Skrytý zabiják

Lupina obsahuje zejména v semenech (ale nejen tam) alkaloidy příznačných názvů jako lupinin, lupinidin, lupanin a jiné. Tyto alkaloidy v případě požití silně poškozují jaterní tkáň, těžce poškozují nervový systém, srdce a ledviny. Podle velikosti pozřené dávky alkaloidu působí jednak dráždivě, halucinogenně nebo tlumivě na centrální nervový systém. Otrava se projevuje sliněním, nevolností, zvracením, neklidem, křečemi, poruchami srdečního rytmu nebo potížemi s polykáním. V těžkých případech může dojít k ochrnutí dýchacích orgánů s následkem smrti. Například u jedné ovce činí smrtelná dávka asi 100 g semen. V kulturách však byly také vyšlechtěny i odrůdy jen s nepatrným množstvím alkaloidů. Tyto odrůdy se dříve používaly i jako krmivo pro dobytek nebo v lesích jako pastva pro zvěř (bažanti, srnčí), což způsobilo velký nárůst lokalit v České republice, často právě v podhorských oblastech a Šumava rozhodně nebyla tedy výjimkou. Tato skutečnost jistě nastartovala další vlnu šíření tohoto invazního druhu.

Šumavské specifikum

Zdá se, že na Šumavě se lupina v současné době nachází roztroušeně po celém území. Osidluje zde zpravidla okraje lesních porostů, mýtiny nebo místy části neobhospodařovaných luk a pastvin. Rozšířena je především podél komunikací, což naznačuje, že je lupina schopna i dálkového šíře-

Barva květů lupiny může být velmi variabilní od bílé, přes žlutou, červenou až modrou a tmavofialovou, avšak na Šumavě se lze v přírodě nejčastěji setkat s kultivary modrokvěťými. Foto: M. Černý

ni s vozidly. Velmi hojný výskyt lupiny mnohohlísté byl zaznamenán na některých plochách bývalých vojenských střelnic a vojenských základen, kde místy tvoří rozsáhlé porosty. Nejvíce zasažené oblasti na Šumavě se nacházejí v okolí obcí Modrava, České Žleby nebo v prostoru bývalé vojenské střelnice u Vysokých Lávek. Maloplošné výskyty lze nalézt téměř u všech současných šumavských obcí či v prostoru obcí zaniklých. Zřejmě nejvýše položená (1310 m n. m.) lokalita lupiny na Šumavě je známa z okolí vrchu Poledník. Jedná se zde záro-

veň o výškové maximum tohoto druhu v ČR.

Co dodat ještě závěrem? Pokud se porosty lupiny nenacházejí pod „kontrolou“ v zahrádce, tak nelze doporučit nic jiného než volně rostoucí jedince této naší nepůvodní invazní rostliny ničit a hubit. Rozvoj porostů tohoto druhu může znamenat zánik mnoha druhově pestrých, nelesních rostlinných společenstev.

Mgr. Libor Ekrť
Správa NP a CHKO Šumava
libor.ekrt@npsumava.cz

Pout' k Morskému Oku

Text: ZDENKA KŘENOVÁ

Je ráno poslední dubnové neděle, a přestože nízká šedá oblačnost skrývající horské vrcholky ani předpověď počasí neslibují příliš ideální podmínky pro horské túry, velkokapacitní parkoviště u vstupu do Doliny Morského Oka se plní osobními automobily i autobusy velmi rychle.

Stejně jako u nás i v Polsku je začátek května státním svátkem, který mnozí vhodně doplní volnými dny, a vyrazí na jarní dovolenou. Skupina organizátorů u vjezdu ukazuje, kam je vhodné zaparkovat osobní auto, kam mikrobus, kam velký autobus naplněný důchodci. Přijíždějí mladí i staří, turisticky i zcela měšťky (a do jarních hor nevhodně) oblečení Poláci, ale na parkovišti se najde i pár slovenských, českých a holandských SPZ. Po vystoupení z aut se všichni hromadí u závorů na vstupu do doliny, aby zakoupili barevnou igelitovou pláštěnku (dneska se opravdu bude hodit) a především zaplatili vstupné, které není vysoké, ale je povinné pro všechny. Přestože není vrcholná letní sezóna na prvních desítkách metrů cesty si hustota lidí nezadá se situací před hlavním nádražím v pátek odpoledne. Později se dav trochu rozředí, protože mnozí se nechají zlákat jen kousek za závorou parkujícími koň-

skými potahy. Starší, tělesně postižení i všichni pohodlní návštěvníci se mohou nechat vyvézt téměř až k vzdálenému plesu Morské Oko. Ti ostatní rázuji po asfaltové silničce tam i zpět, obvykle se zastaví na klobásu a bylinkový čaj v horské chatě, vyfotografují se na břehu plesa (v pozadí jsou buď Rysy – nejvyšší vrchol Polska nebo mlha) a na zakoupenou pohlednici pro babičku otisknou pamětní razítko.

Návštěva Morského Oka alespoň jednou za život je pro většinu Poláků téměř stejně radostnou povinností jako pro muslímy pouť do Mekky. Jsou na své velehořry hrdí, a tak není nic divného, že v sezóně přichází k jezeru až 10 000 lidí denně. Jestliže kdokoliv z čtyřiceti milionového národa žijícího v polské nížině někdy zatouží vidět hory a navštívit toto téměř kultovní místo, pak je smířen i s tím, že si na zaplacení vstupu do doliny Morského Oka vystojí i hodinou frontu.

Nebýt toho, že vstupné se platí u pracovníka Správy TPN (Tatrzański Park Narodowy), možná by si leckterý návštěvník ani neuvědomil, že se nachází v národním parku. Úzká asfaltová silnička se zařezává do strmého svahu a trpělivými serpentinami stoupá vzhůru. Pohodlné stoupání, někdy snad příliš tvrdé pro nohy v pohorkách připravené na horský chodník, ale strmá stráž pod i nad cestou udržují návštěvníky ve vymezeném koridoru. Je to tak zvykem již více než 50 let, které uplynuly od založení NP. V souladu s návštěvním řádem se mohou návštěvníci TPN celoročně pohybovat po všech značených turistických chodnících. O nebezpečí (např. lavin) jsou dostatečně informováni, ale všude vstupují na vlastní nebezpečí.

V údolí pod silničkou hučící potok Bieła Voda je hraničním tokem mezi Polskem a Slovenskem a také mezi polským (TPN) a slovenským NP (TANAP). Občasné výhledy na vykácené pásy horského smrkového lesa na slovenské straně údolí jsou důkazem stále nekončícího boje s kůrovcem. Ani lesům na polské straně se kůrovec (zde nazývaný kornik drukarz) nevyhýbá, ale různě rozlámané souše stojící na dohled od cesty a pod nimi vyrůstající malé stromky jsou důkazem toho, že kornik je zde považován za přirozenou součást horského lesa.

„Kůrovec nám pomáhá“

Říká ředitel TPN dr. ing. Paweł Skawiński. TNP je vysokohorský národní park, asi 70 % porůstají lesy a nebo kosodřevina. Z jeho celkové rozlohy je 54 % 21 164 ha vedeno jako jádrové bezzáhové území. V tomto území člověk nezasahuje do přírodních dějů. Vstup mimo značené stezky je povolen pouze lesníkům, strážcům a výzkumníkům, kteří přicházejí, aby získávali informace o stavu přírody. Polomy zůstávají ležet tak, jak z nich vítr vytvořil skryše třeba pro medvědy, kůrovcem napadené souše se postupně rozpadají a uvolňují místo nové generaci lesa, vlci nerespektují žádné hranice a plaší stáda jelenů, kteří nejsou v celém TPN (na rozdíl od TANAP i ostatních přilehlých oblastí) nijak přikrmováni. Na zbytku lesního území TPN pokračuje dlouhodobá přeměna lesů. V nižších polohách a místech, kde byly původní lesy vykáceny a nahrazeny smrčinami jsou podsazeny jedle, mod-

Jednoduché dřevěné tabule informují návštěvníky TNP o tom, že v NP dochází k obnově horských lesů i za přispění kůrovce (kornik drukarz) a bořivého větru (wiatr halny).

říný a listnaté druhy, a pak se čeká, zda se dostaví korník nebo silný vítr, který smrčiny prosvětlí a uvolní místo pro mladé podsadby. Pokud se tak nestane, pomohou lidé s pilou.

Pronajmu salaš. Zn.: v národním parku

Ke koloritu karpatských hor po staletí patřilo cinkání ovčích zvonků a salaše vysoko v horách, kde bylo možné ochutnat bryznu nebo uzžený oštěpok. Bylo to tvrdé živobytí trávit celé léto osaměle v horách a chránit stáda před vlky, rysy a medvědy, a tak není divu, že cinkání zvonků a poštekávání ovčáckých psů z hor postupně téměř zmizelo. Řada pastvin postupně zarůstala a s nimi mizely i mnohé vzácné

druhy rostlin, hmyzu a některých ptáků. S přáním zachovat v TPN květnaté poljany a zároveň ukázat návštěvníkům, jak se dříve v horách žilo, pronajímá každoročně Správa TPN některé lokality bačům z okolí. Zájem je velký, protože nájem je nízký a pastviny kvalitní. Vhodné kandidáty vybírá místní sdružení bačů, které zároveň garantuje kvalitu tradičních potravin nabízených na salaších návštěvníkům NP i pečlivost vypasení nasmlouvaných pastvin.

Velehorská garsonka

V Polsku nejsou kromě Tater žádné jiné velehory, a tak není divu, že se ročně navštíví TPN ... návštěvníků. Jak je možné, že se tam vůbec vejdou? A zbývá ještě mís-

to pro přírodu? Samozřejmě že ano, ale bylo nezbytné nastavit pravidla podobná soužití pětičlenné rodiny v panelákové garsonce. Každý má přesně vymezený prostor kam patří. Turistické chodníky a okolí horských chat jsou teritoriem člověka, horské lesy, skalnatá úbočí, sutě a alpské louky jsou teritoriem kamzíků, svišťů, rysů a vlků. V rámci NP jsou dlouhodobě vylíšeny zóny, ve kterých je určeno zda mají prioritu přírodní procesy a člověkem neovlivňovaný vývoj přírody, postupná přeměna lesa nebo pastvou udržované bezlesí květnatých poljan. Už to tak funguje více jak 50 let.

RNDr. Zdenka Křenová, PhD.
Správa NP a CHKO Šumava
zdenka.krenova@npsumava.cz

Popisek
popisek
popisek

Popisek
popisek
popisek

Popisek
popisek
popisek

Popisek
popisek
popisek

Vracíme se k roku 1993

Rozhovor s Jiřím Kecem a Františkem Krejčím: **RADOVAN HOLUB**

Patnáct let po založení Národního parku Šumava se sluší zavzpomínat. Aspoň na ty hlavní věci. Národní park Šumava byl založen Nařízením vlády 20. 3. 1991 a de facto existuje od 11. 5. 1991 na ploše 68 064 ha. Park se připravoval v průběhu roku 1989 na obou správách Chráněné krajinné oblasti Šumava pod patronací Ministerstva životního prostředí a ve spolupráci s Krajskými středisky památkové péče a ochrany přírody.

U jeho zrodu stálo několik odborných a politických osobností, skupina lesníků a odborníci z mezinárodní ochranné organizace WWF. Prvním jmenovaným ředitelem správy byl Jiří Kec a jeho náměstkem František Krejčí. Oba pracují – ještě nebo už zase – na správě parku. Jiří Kec jako vedoucí lesní správy Srní a František Krejčí se stal nově jmenovaným náměstkem pro národní park. „Původně tu byla jen Chráněná krajinná oblast Šumava. Západočeská část měla správu v Sušici a jihočeská ve Vimperku,“ vzpomíná Jiří Kec. „Na území této oblasti hospodařily Státní lesy a Vojenské lesy a statky. To, aby správa parku získala právo hospodaření v lesích a kompetence ve státní správě, stálo mnoho úsilí a často šlo o souhru náhod.

Počátky parku

Hlavním počínem v počátcích parku bylo zavedení diferencovaného přístupu k lesům.

Tento přístup znamenal pečovat o les tak, aby nevznikaly vykáčené plochy a aby se co možná předcházelo kalamitám. Zvláštní důležitost byla kladena na jemné lesnické postupy a ochranu pralesních porostů, které se na Šumavě přes staletí obhospodařování přece jen dochovaly. „U každé stanovené I. zóny jsme se snažili diferencovat, zda tu má smysl nechat nerušeně probíhat přírodní procesy, anebo se spíš snažit ochraňovat společenstva v té formě, jak se dochovala,“ říká František Krejčí. Hlavním územím pro kralování přírodních procesů se hned na začátku parku staly Modravské slatě, zatímco oblast jezera Laka se staletými, původními smrky padla do druhé kategorie. Byla stanovena tři území bez zásahu člověka proti kůrovcům: Trojmezna, Prášilské jezero a část Modravských slatí. To bylo v té době revoluční novum, které mnohé tradičně orientované lidi dráždilo. Problém byl také v zonaci parku. Ta vznikla

Vimperký zámek se stal sídlem správy nově vyhlášeného národního parku.

kala mnohdy chaoticky, bez opory v klíčovém zákoně, který tehdy ještě nebyl na světě. V tom se návrh zonace z roku 2005 diametrálně liší. „Náš úkol byl tehdy lehčí. Lesy byly v roce 1993, kdy jsme je přebírali, jiné než dnes,“ vzpomíná Krejčí. „Kůrovec se striktně sledoval i na území I. zón a na bezzásahových plochách. O zásazích se rozhodlo individuálně, diferencovaně. Věděli jsme, že jinak se chovají lesy v jihočeské a jinak v západočeské části Šumavy, jinak v 800 metrech a jinak ve 1200 metrech. Šlo především o to, zastavit mýtní úmyslné těžby vedoucí ke vzniku holin a všechny zásahy v porostech starších než 140 let. Ponechání části území parku samovolnému vývoji je hlavní smysl všech národních parků a nelze od něj ustoupit.“ V roce založení parku se začal rozvíjet také tzv. management pro veřejné využití parku. Počítalo se s turistickými kempy, řadou turistických stezek a hippostezek a dalšími atrakcemi soft turismu.

Spolupráce s obcemi

Národní park byl založen s tím, že si rychle získá své příznivce a obyvatelstvo ho rychle vezme za své. To se však nestalo. „Národní park je běh na dlouhou trať. Jako hlavní nástroj transformace byl využit zákon o ochraně přírody a krajiny a tzv. Plán péče o Národní park Šumava, který vznikl v letech 1990–1991 ve spolupráci s mezinárodní ochrannou organizací WWF. Byla zahájena spolupráce s obcemi. „Obce se tehdy postavily za Plán péče,“ vzpomíná Krejčí. Ani princip bezzásahovosti nevadil obcím tak jako jim vadí dnes. „Tehdy ještě nebyly rozsáhlé suché porosty, ty vznikly až po zimě 1996,“ zdůrazňuje Krejčí. „To, že dojde k masivnímu schnutí dospělých smrků, tehdy nikdo netušil. Jen několik vědců upozorňovalo, že něco takového může nastat. Je však třeba zdůraznit, že k této kalamitě by došlo, ať už by na území Šuma-

Otevření prvního společného informačního bodu na Bučině byl konkrétní krok spolupráce národních parků Šumava a Bavorský les.

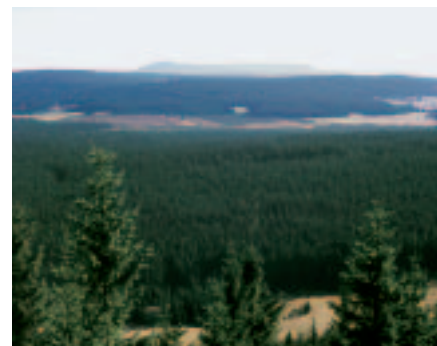
vy byl hospodářský les nebo park. “ Přesto – nebo právě proto – rozdrobení I. zón do malých ostrůvků, k němuž došlo v roce 1995, nepovažují Kec ani Krejčí za šťastný krok. „Byl to ústup od mezinárodně uznávané strategie národního parku,“ říkají.

Etapa transformace ještě ani po patnácti letech není zdaleka ukončena a není jasné, kdy ukončena bude. Mnozí pozorovatelé tvrdí, že Národní park Šumava se v roce svého 15. výročí vrací zpět do roku 1991, protože jeho původní koncepce byla roku 1995 uměle přerušena a nahrazena jinou. Je však také možné, že rok 2006 bude ve znamení jiné piruety: Národní park Šumava se může v době svého patnáctého výročí také vrátit do roku 1995. Obce nyní ostře vystupují proti nové koncepci parku, zamítají návrh nové zonace. „To všechno vzniklo mimo jiné rozkolem mezi ochranářskou a lesnickou částí parku,“ charakterizuje současnou situaci Krejčí. „Tato schizofrenie parku se nutně projeví v regionu. Rozkol v hlavách lidí je ještě horší než v přírodě. Nyní se vracíme zpět k roku 1993. Výchozí pozice je ale jiná, protože stav lesa je jiný a myšlení lidí je jiné. Naším hlavním úkolem proto je překonat schizofrenii v parku i v regionu. Stmelit lesníky a ochranáře do jednoho fungujícího celku s podporou regionu. Chceme korektní diskusi s obcemi. Nechceme zrzavé kopce, ale kvalitní bilaterální, tedy přeshraniční národní park s co

možná nejstabilnějšími lesními společenstvy. Zrovna tak jako region, i my chceme zelenou Šumavu. Je třeba uvědomit si, že dospělá populace smrku uschla na rozloze 1400 ha a je to jen přechodná fáze. Není to celá Šumava! Návrat lesa přirozeným způsobem je pro Šumavu mimořádně důležitý.“

Spolupráce

Nyní správa parku sází spíš na mladou generaci. Na ni směřuje osvěta, snaží se vysvětlit principy národních parků. „Mladí lidé si začínají uvědomovat, že jejich budoucnost je především ve službách,“ charakterizuje novou etapu Šumavy Kec. „Návštěvníci musí mít šanci poznat všechny typy ekosystémů, které se v parku chrání,“ říká Krejčí. Je třeba začít vydávat periodikum pro místní obyvatele a zastavit papírovou válku s regionem, válku plnou příkazů a zákazů. Dalším důležitým úkolem parku je jednotná územní strategie s Národním parkem Bavorský les na druhé straně hranic a scelení I. zóny, rozkouskované v roce 1995. „Na lesní porosty se nelze dívat jako na izolované plochy se stromy, ale sledovat funkci těchto ploch v ekosystému. Proto musí být bezzásahové plochy souvislé. Jejich systém musí být pochopitelný veřejnosti. Jde především o to, aby i běžný návštěvník pochopil tzv. zonaci, tj. rozdělení parku do jednotlivých částí podle způsobu ochrany. Plánované I. zóny by byly jednak ponecha-

Jde nám všem o stejnou věc – uchovat si Šumavu jako klenot pro generace budoucí.

né samovolnému vývoji, jednak by se tu provozoval nedestruktivní management s dosadbami s cílem získat kvalitní smíšený les, jaký byl na Šumavě původně. Další důležitý a stále nedoceněný úkol je v propagaci parku mezi veřejností.

Jak dospět od současného neutěšeného stavu ke spolupráci mezi regionem, lesníky a ochranáři? „Je třeba udělat tlustou čáru a znovu zahájit zmrazenou diskusi o zonaci. Park musí obyvatele motivovat, přesvědčit je, že je výhodný. Že láká turisty i evropské fondy. Že jeho výnosy jsou větší než tržby za prodej přírodních zdrojů,“ shodují se František Krejčí i Jiří Kec.

PhDr. Radovan Holub
Správa NP a CHKO Šumava
radovan.holub@npsumava.cz

Národní park nesmí být nechutným názorovým kolbištěm

Text: **ANTONÍN SCHUBERT**

Patnáct let po založení Národního parku Šumava se sluší zavzpomínat. Aspoň na ty hlavní věci. Národní park Šumava byl založen Nařízením vlády 20. 3. 1991 a de facto existuje od 11. 5. 1991 na ploše 68 064 ha. Park se připravoval v průběhu roku 1989 na obou správách Chráněné krajinné oblasti Šumava pod patronací Ministerstva životního prostředí a ve spolupráci s Krajskými středisky památkové péče a ochrany přírody.

Před patnácti lety, během demokratizačního procesu v tehdejší Československu, konečně zvítězila ušlechtilá snaha o vytvoření národního parku na Šumavě. Je zbytečné vyjmenovávat osobnosti, ať z historie nebo ze současnosti, které se snažily myšlenku na vytvoření tohoto národního

parku realizovat. Před patnácti lety se zákonodárci většinou shodli a v šumavské krajině na rozloze více než 69 000 hektarů národní park vyhlásili.

Ušlechtilá myšlenka se měla změnit v ušlechtilou skutečnost. A mnohých ušlechtilých cílů bylo skutečně od vyhlášení

popisek

Národního parku Šumava dosaženo. Zná mnoho kritiků, kteří neustále poukazují, že národní park přinesl více negativního než pozitivního. Z krátkodobého a jednostranného pohledu lze s tímto názorem i souhlasit. Nikdo nebyl na Šumavě připraven na tak rozsáhlé socioekonomické

změny, jaké se vznikem národního parku nastaly. Tradiční šumavský dřevoprůmysl na Šumavě až na výjimky zanikl. Zaniklo i tradiční lesní hospodářství. Čas měl ale ukázat, že nové směřování Šumavy bylo tím správným krokem do její lepší budoucnosti.

Dnes, po patnácti letech, lze bez jakékoli pochybnosti konstatovat, kde jsou hlavní pozitiva a kde jsou hlavní problémy. To, že národní park je opravdu něco výjimečného a celý region se díky němu může stát turisticky vyhledávanou lokalitou, o tom není třeba pochybovat. Kdo jen trochu zná historii budování Národního parku Bavorský les, tak by měl s tímto názorem souhlasit. Ten hlavní problém bych viděl v nekonceptčnosti, možná až chaosu ve vůdčí myšlence Národního parku Šumava. Celková neuspořádanost poměrů a nejednotné postupy uplatňované samotnou správou Národního parku Šumava v ochraně přírody a krajiny vyvolávají pravidelně se opakující emoce v regionu i v celém Česku. Mnohdy tyto vášnivé emoce gradují až za vrchol lidské slušnosti. Jsem dalek hodnotit, jak se zrovna ten či onen správce parku zpronevňuje potřebným krokům vedoucím k naplnění cílů ochrany přírody v národním parku. Státní správce národního parku by měl především napravit škody z minulosti, které příroda a krajina utrpěly lidským působením, ochraňovat vzácné a jedinečné šumavské přírodní prostředí a zabránit novým škodám na přírodním prostředí. Státní správce se musí rovněž kvalifikovaně vypořádat se skutečností, že národní park je rovněž kulturní krajina a sídelní útvary.

Dovolil bych si proto podělit se zde o svůj jednoduchý názor. Pokud nebude o Národní park Šumava pečováno na základě odborného, celospolečensky projed-

naného, demokraticky schváleného, nadčasového a nepolitického dokumentu, který se nazývá Plán péče o národní park, pak nikdo nemůže hovořit o tom, že na Šumavě nějaký národní park existuje. Státní správce národního parku totiž nemusí budovat přírodu. Příroda a její úchvatné scenérie se zde dynamicky utvářejí a vyvíjejí bez ohledu na lidský čas či lidské hodnoty. Pokud ale chceme národní park, pak musíme mít pro tuto činnost stanovená jasná a neměnná pravidla, odolná zejména proti výměně ministrů či ředitelů. Šumavské obce by k tomu měly předložit 3 základní body: svou představu o péči o Národní park Šumava, o trvale udržitelném rozvoji a o mezinárodní spolupráci. Výsledkem by mělo být vybudování moderního, evropského národního parku.

Je paradoxem, že poměrně velký Národní park Šumava se podstatně liší od svého staršího, ale menšího souseda – Národního parku Bavorský les právě v konceptnosti a stabilitě. Domnívám se, že jsem velmi podrobně seznámen s regionální problematikou v sousedním Bavorsku, zejména se vztahem bavorských obcí k tamnímu národnímu parku. A právě proto si mohu dovolit tvrzení, že budování Národního parku Bavorský les je založeno na vizi, která se od jeho založení v roce 1971 podstatně nezměnila. Národní park Šumava je naproti tomu založen na koncepci jeho jednotlivých ředitelů a politických směrů v zemi. Oblast obou národních parků by se měla stát něčím, co Evropa jinde nemá. Politická hranice mezi oběma parky by se měla smazat. Na tomto by nebylo potřeba příliš pracovat, pokud by měli zájem i pracovníci státní správy stát se právoplatnými členy Evropské unie.

Ale je zde ještě jeden celospolečenský problém – otázka bezzásahovosti. Každý

národní park musí mít reprezentativní území s maximální podporou samovolných přírodních procesů. Toto území je třeba celospolečensky projednat a konsensus o tomto území by se měl stát stabilním základem parku. Správní území obce Modrava činí 1/8 plochy parku. Jeho součástí je 1500 ha bezzásahového území od Roklanu po Březník. Přes veškerou odbornou i laickou debatu o této bezzásahové zóně, ve které se od roku 1995 neprovádějí žádné zásahy proti kůrovcům, jde o reprezentativní celek pro prezentaci přírodních procesů. A to zejména, je-li jeho součástí, nebo na tento celek navazuje 3600 hektarů mokřadů ochraňovaných tzv. Ramsarskou úmluvou. Modrava je tudíž skutečným nástupním místem, branou národního parku.

Jaká je ale realita? Realitou je nepropustnost národního parku. Dvacet pět kilometrů státní hranice v okolí obce je nepropustných a snaha obce o obnovení historického hraničního přechodu Modrý sloup zůstává i po třinácti letech planou nadějí. Velké části parku v modravské oblasti rovněž nejsou přístupny veřejnosti. Neukáží-li návštěvníku, co ochraňuji, nemůže tu být porozumění pro filozofii národního parku! Národní park Šumava by neměl být zakonzervovaná oblast pro několik vyvolených, ale unikátním národním přírodním klenotem celosvětového významu, ukazujícím jeho návštěvníkovi na dochovaných přírodních krásách nutnost výchovy k úctě k přírodním hodnotám.

Národní park Šumava není pouze příroda, ale zároveň lidé. Ať trvale žijící obyvatelé, místní podnikatelé, turistická veřejnost, badatelé, vědci a řada jiných, kteří na Šumavě pobývají. Jsou to již tisíce let, kdy do Šumavy vstoupili první lidé, aby zde vytvořili kulturní prostředí. Ochraňujme proto kulturní dědictví našich předků a naučme se naslouchat i těm, jimž je Šumava jediným domovem. Pokud tyto výše popsané body budou uvedeny v život, tak pak i na Šumavě nastane budování opravdového národního parku a Národní park Šumava se stane uznávanou značkou nejméně evropského významu. Pak se i přiblíží doba, kdy se stane ochrana přírody životním stylem a nikdo nebude muset plázně volat po myšlence, aby si Národní park Šumava vzalo místní obyvatelstvo za svůj, jako je tomu jinde, ve všech vyspělých zemích. Až přestane být Šumava nechutným názorovým kolbištěm, začnou mu místní obyvatelé i návštěvníci věřit.

Antonín Schubert
starosta obce Modrava
obec.modrava@quick.cz

popisek

Obnoví šumavské Lurdy svou zázračnou pověst?

Text: VÁCLAV SKLENÁŘ

Každý z nás, se čas od času dostane do těžko řešitelné životní situace, když přijde třeba nemoc, kdy si sám sobě člověk dává otázku, co ho ještě může zachránit. Snad jedině už zázrak. A to žijeme v době, kdy disponujeme vyspělou lékařskou vědou, existuje relativně dobré dopravní spojení, lze se téměř z každého místa dovolat mobilem, na internetu si najdeme potřebné informace.

Tyto vymoženosti dnešní moderní doby na Šumavě v minulosti nebyly. Lidé měli také jiný přístup k životu, věřili v sílu přírody, vážili si jí, byli před ní pokorní, báli se přírodních živlů, ctili božích příkázání a pokud se neprohřešili proti nim, věřili, že jim bude nějakým zázrakem pomoheno. Proto se nacházelo na Šumavě tolik poutních míst, která byla budována na místech zázraků a pomoci zdánlivě ztraceným. Dnes jsou z části tato místa již zapomenuta či opomíjena, málo z nich se udrželo do dnešních časů.

V dnešním přetechizovaném světě, kdy lidé jsou daleko více vzděláni než byli v minulosti, kdy dnes máme dostatek informací, se přesto dostáváme do těžko řešitelných životních situací, kdy hledáme pomoc mimo dosah reálného poznání. Hledáme

zázrak. Dnes čerpáme z přírody pomoc či útěchu spíše duševní, jinou než tu, kterou objevovali lidé dříve u kapliček, kdy věřili v zázračná uzdravení, na zázrak. Opět se vracíme k přírodě, jejímu působení na naší duši. Tomu jsme si odvykli, protože lidé mají neustále pocit, že musejí něco pokořovat, vítězit. Byla a je stále zřetelná snaha měnit přírodu, urvat pro sebe víc než má ten druhý. Poroučet větru, dešti.

Život lidí dříve žijících na Šumavě v porovnání s dnešním byl asi o mnoho těžší, ale víra v Boha, víra v lepší budoucnost, pokora, dávala jejich životu jinou dimenzi, pomáhala jim překonávat úskalí života, která byla pro ně někdy těžko řešitelná. Možná dříve bylo více šťastnějších lidí než je dnes. Kostely, poutní místa, místa kde se udály zázraky, místa zjevení se pro ně

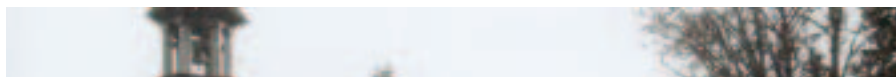

Vltava pod Rožmberkem.

stávaly součástí jejich každodenního života. Lidé je vyhledávali, soustřeďovali k nim svoje prosby, přáli si, aby byli vyslyšeni, aby k nim pomoc přišla. Jedno takové opomenuté místo bylo nedaleko od Srní.

Pro některé čtenáře časopisu Šumava je asi známo, kde se nachází místo Hauswaldské kaple na Srní. Možná již méně bude známa historie týkající se tohoto místa a čtenáře určitě zaujme i to, co se zde na letní sezónu připravuje. Pokusme se proto osvětlit, proč se rozhodlo Občanské sdružení Karel Klostermann – spisovatel Šumavy a Správa Národního parku Šumava obnovit poutní místo Hauswaldské kaple.

Místo Hauswaldské kaple je opředené mnoha legendami. Bylo to poutní místo, kam chodili poutníci dokonce až z dnešní Itálie, dokonce z Tyrolska. Aby lidé dokázali svůj vděk tomuto zázračnému místu i možnosti věřit, postavili v roce 1820 onu první kapli a začali se zde sloužit poutní mše. V roce 1860 byla postavena větší kaple, která však měla špatnou pevnost a stabilitu. Třetí kaple, kterou již známe z fotografií, byla postavena v roce 1902. V roce 1957 při vznikajícím vojenském prostoru byla tato Hauswaldská kaple podminována, odstřelena a tím navždy zničena. Ještě dnes by se našli účastníci tohoto barbarského činu. Je však třeba sdělit, že zničením kaple se přece víra neztratila. V této souvislosti stojí za zmínku jistě i to, že odsunutí původní obyvatelé zanechali v kapli vše, co jim bylo vzácné a co si nemohli vzít tehdy sebou: podmalby na skle, krucifixy, sošky svatých aj. Jako zázrakem přes silný výbuch se zachránila soška Panny Marie Lurdské, která je dodnes jako relikvie uchovaná v srnském kostele. Proto se toto místo na Šuma-

vě považovalo za malé šumavské Lurdy.

Občanské sdružení Karel Klostermann – spisovatel Šumavy, které bylo založeno v roce 1998, iniciovalo ve spolupráci se Správou NP a CHKO Šumava rehabilitaci prostoru Hauswaldské kaple.

V čem vlastně spočívá řešení revitalizace místa Hauswaldské kaple? V jednoduchosti. Na vyznačené cestě budou zvýrazněny půdorysy původních staveb – kaplí. K nim bude do volného prostoru přivedena voda z pramene, ona zázračná voda, která zde hraje hlavní roli a to v ručně tesaných vantrokách, které budou uloženy na 59 bludných kamenech, představujících korálky na růženci. Voda bude slyšet, vidět, cítit, bude možno se s ní omýt, věřit tak jako v Lurdách, že pomůže těm, kteří pomoc potřebují. Voda bude dopadat na poslední kámen – skleněný blok s otiskem spojených dlaní člověka, který vytvoří známá sklárka Vladimíra Tesařová z Dobré Vody, autorka skleněného oltáře a Křížové cesty.

Na projektu se výtvarně podílí dnes již světově známý klatovský sochař Václav Fiala a výtvarně, architektonicky a stavebně technicky Karel Janda ze Sušice. Na rubu u skleněného monolitu bude český, německý, anglický a latinský citát z Bible svaté, Zjevení 22, verš 17.

„Kdo žízní, ať přistoupí, kdo touží, ať zadarmo nabere vody života“.

Místo Hauswaldské kaple bude přístupné i pro postižené občany přicházející, či přijíždějící na invalidním vozíku s vírou v uzdravení, tak aby byl dovršen onen zázrak, ke kterému sem v minulosti lidé přicházeli. Snad to bude vklad pro lidi věřící v zázrak i do budoucnosti. Slavnostní otevření se uskuteční v den srnské poutě 12. srpna v 10 hodin.

Václav Sklenář

Předseda Občanského sdružení Karel Klostermann – spisovatel Šumavy
sklenar.vaclav@tiscali.cz

Na kole za staletými pamětníky

Text: MILAN POKORNÝ

Před několika léty byla zřízena zajímavá cyklotrasa okružního charakteru, postupně spojující Petrovice u Sušice s částí obce Vojeticemi, dále Rovnou, oběma Kochánovy, Mochovem, Hořejším i Dolejším Těšovem, Javořím, Vlastějovem, Jiřičnou a několika dalšími malými obcemi a samotami. Stezka vede krajem, využívaným k zemědělskému podnikání i rozvíjející se agroturistice, a proto dostala velmi přiléhavý název – Farmářská. Je vcelku dobře značena a opatřena mnoha poutači s popisky.

Pokud se na Farmářskou stezku vydají obdivovatelé starých stromů, potom budou více než nadšeni, byť za některými stromy budou muset malý kousek z trasy odbočit.

V Petrovicích u Sušice určitě za prohlédnutí stojí věkovité lípy kolem kostela, stejně jako vzácné stromy zachovaného zámecského parku v Kněžicích. Mohutný rozložitý javor klen patří mezi řadu stromů v této části Šumavy, zařazenou do soupisu památných a chráněných stromů.

Na samém konci Vojetic jistě každý rád ukáže zájemcům odbočku vlevo do lesa. Tam za stoupáním na první lesní křižovatce nemohou nevidět ztepilou nádherně rostlou jedli, chloubu zdejších lesníků. Její věk odhadují na 200 let. Svou výškou ční nad všechny ostatní stromy lesního komplexu. V Rovné skrývají staré stromy svými korunami jednu z nejzachovalejších roubenek

Šumavy. Státní ochranu mají také ohromné lípy u kochánovského statku. Doporučuji každému zajet k malé kapličce, tzv. Zajíčkově, a pokochat se nádherným výhledem směrem k Hlavňovicku a Velharticku.

Skutečnou raritou farmářské stezky je dochovaná modřínová alej u Mochova. Šest modřínů zde roste nejméně 180 let! V takových drsných horských podmínkách je letitá skupina modřínů ojedinělostí. Opět možnost odbočky za jinou zajímavostí: nad Mochovem se na hřebenu hory nachází pozůstatek starého středověkého hornického díla tzv. Jírova jáma. Jedná se o jednu z pověstných šumavských sněžných jam. Skláří těžbou křemene rozšířili leckde staré malé důlní dílo do velkých rozměrů.

I v dalších obcích, ležících přímo na farmářské stezce, nebo nedaleko ní, se nacházejí památné stromy. Stačí jmenovat kojšic-

Popisek. Foto: xxxx

kou lípu velkolistou starou nejméně 400 let, v téže obci lípu velkolistou tzv. Tichých (asi 350 let), téměř 450 let starou lípu v Dobré Vodě nad Hartmanicemi, lípu velkolistou v Chamuticích starou zhruba 300 let, nebo lípu srdčitou ve Vlastějově, starou asi 350 let. Za Javořím přímo na trase stezky roste ze starého letitého pahýlu javoru nový, mladý další pokračovatel. Krásný úkaz obnovy přírodní síly a rovnováhy!

Všem cyklistům nebo i pěším absolventům trasy Farmářské stezky doporučuji zastávky všude tam, kde se otevírají daleké výhledy. Vedle zvláštní poetiky šumavské krajiny a šumavského podhůří s liniemi vzdálených hor na obzoru stojí za povšimnutí posazení lidských sídel do rázu krajiny. A to naši předkové pranic nevěděli o urbanismu! Jedinečný příklad představuje vesnička Javoří, doslova utopená v zeleni, malebně posazená do svahu.

Nikdo by neměl vynechat krátkou zastávku v Jiřičné, kde navštívíme hradiště hory Hrnčíř, dochovanou "rotundu" bývalé pivovarské studny a přesně do tří částí členění starého pivovarského sklepení. Z Petrovic u Sušice není daleko do Trsic za čtyřsetletou srdčitou lípou, Žíkova se zbytky starého stromoví v zámeckém parku, Částkov a Svojsíc, skutečných rájů pro nadšence přírody a milovníky starých stromů.

Nelze vyjmenovat vše. V každé výšce na stezce nebo u ní se najdou staří pamětníci, skutečné perly přírody a skvosty členité, drsně zemité podhůřské krajiny.

Milan Pokorný
Na hrázi 879
Sušice

Popisek popisek

Johannes Urzidil

110 let od jeho narození (1896–1970)

Text: **KAREL PETRÁŠ**

Šumava je stále ještě končinou málo objevenou. Jejím obyvatelům to snad přináší ekonomické nevýhody. Ovšem právě nepřístupnost chrání tento nádherný přírodní park před moderní dobou s jejím organizovaným cizineckým ruchem, oním smrtelným nebezpečím pro půvab jakékoli krajiny, pro její klid a neporušenost.

Z povídky Šumava neznámá

Jak nadčasová byla slova vyřčená před mnoha lety Urzidilem o Šumavě 21. století, kdy mnozí vlivní lidé si stále nepřejí, aby Šumava byla Národním parkem.

Raději zaměříme své vyprávění k spisovateli, básníkovi a novináři Johannu Urzidilovi. Jeho rodným městem byla Praha, i když byl německé národnosti. Za I. republiky byl ve 20. letech zaměstnán na německé ambasádě v Praze. Po nástupu nacistů k moci v Německu, jako antifašista, zde končí a věnuje se žurnalistice. I když píše pouze v německém jazyce, jeho citění ve všech literárních pracích je ryze české. Byl i významným kritikem a historikem dominantních jevů moderního českého výtvar-

ného umění, jako byli Jan Zrzavý, Emil Filila, Maxim Kopfa. Intenzivně pracoval na vědecké studii o německém spisovateli a učenci Johannu Wolfgangu Goethe, kterou nazval „Goethe und die böhmische Welt“.

Johannes Urzidil je rozeným vypravěčem. Od roku 1933 tráví svůj letní pobyt v rodném kraji Adalberta Stiftera na Šumavě v okolí Horní Plané. Tento šumavský spisovatel se stává Urzidilovi velkým vzorem jako člověk velmi citlivý, kultivovaný a stylisticky skvělý. Místo letního pobytu Urzidila byl Josefův Důl (Josefsthal), což byla část správní obce Zvonkové (Glöckelberg) při úpatí Plöckensteinského pohoří. Zde v domku při plavebním kanálu u pana Heinricha Rodingera, bývalého vedoucího sklárny, trávil svůj tvůrčí sedmiletý letní pobyt s chotí. Zde na Šumavě pracuje na vědecké studii Goetheho, zde vznikla monografie o Václavu Hollarovi. Z mnoha povídek, které publikoval v Rakousku, Německu a Švýcarsku jsou čtyři dějem umístěny na Šumavu. Jsou to: Poslední host, Kde končí údolí, U hranic a Černopláštník. Poslední tři vyšly až v době Urzidilova exilu. Na Josefodolské chalupě v čp. 2 jej navštěvují pražští přátelé z uměleckých kruhů, kteří zde zakládají „Josefodolskou stolní společnost“. Vše končí rokem 1939, kdy je okupováno Československo německými vojsky a manželé Urzidilovi musí 30. července opustit svojí milovanou Prahu a kraj svých letních šumavských toulek. Usadil se později v Americe.

V roce 1996 vychází k 100. výročí narození Urzidila výbor z povídek pod názvem „Kde končí údolí“. O deset let později, na počátku roku 2006, vychází opět výbor z povídek tohoto skvělého vypravěče pod názvem „Jdu starým lesem“. Povídky vybral a kouzelnou řečí Urzidila do českého jazyka přeložil Jan Mareš. Tuto překrásnou pub-

Boyd Evison na Šumavě. Foto: R. Holub

likaci vydává Jihočeská vědecká knihovna ke 120. výročí otevření veřejné knihovny v Českých Budějovicích.

V díle Urzidila se často objevil i sociální podtón:

„Pan ministr má choť, pan ředitel má manželku.

Pan poštovní oficiál má paní.

Dělník má ženu.“

MVDr. Karel Petráš

Nové Hutě 14

popisek

popisek Foto: xxxxxx

Srní

Text a foto: PAVEL HUBENÝ

Ještě v roce 1720 Müllerova mapa nezná ani řeku Křemelnou, ani osídlení v oblasti Hrádeckého potoka. Celý ten kraj porůstaly souvislé lesy. První osadníci teprve ve dvacátých letech 18. století vyklučili části pralesa, zorali políčka a postavili první chalupy. Není divu, že tak pozdě. Planina kolem Srní byla od okolního světa oddělena hlubokými kaňony Vydry a Křemelné. Těžko se sem do té doby mohl vyhánět dobytek, stejně jako se tu nevyplatilo těžit dřevo.

Kolonizace Královského hvozdu

Roku 1710 koupili stodůleční sedláci pozemky v okolí dnešního Srní a založili Sedlo (Klostermann tvrdí, že domy tu byly postaveny až v roce 1720). V té době panovalo v Královském hvozdu napětí mezi šlechtou a svobodnými sedláky. Hrabě Kolowrat v roce 1713 píše stížnost České komoře na Králováky a uvádí, že „neshledává dobrým a užitečným, aby takoví cizáci z Bavor, Falce a odjinud z říše před šibenicí uprchlí, na hranici země k její hanbě a nebezpečí se usadili. Jiní prý pře-

chovávají ve svých chalupách mnoho válečníků a tuláků.“ Také poukazuje na zci-zování královské půdy lidmi z Bavorska a Falce. Jeho stížnost se určitě týkala zejména stodůleckých a zejbišských, kteří byli hlavními kolonizátory povodí Otavy.

Teprve v roce 1726 na území rychty Stodůlky koupilo devět dřevařů 700 strychů lesa (cca 200 ha) a na této ploše vzniklo Staré Srní. Další lesy, plných 1780 strychů (téměř 500 ha), koupili v roce 1732. V letech 1733 až 1736 vznikají Hrádky, kde zakoupilo cca 90 ha lesa pět nových

Domky na Vilémově u Kvildy.

kolonizátorů. O Srní napsal Karel Klostermann velmi přesvědčivý román „Kam spějí děti“. Děj situovaný do období kolem 1890 dobře ilustruje spojitost mezi vznikem osady a současností. Například takhle vypadala podle Klostermanna krajina před příchodem lidí: „...Koupil pak tento les... v němž věkovité smrky a buky stály hustě jako stěna, druh vedle druhu... Vypravuje se, že první osadníci spálili všechny les, jímž Spálená hora byla porostlá, a sice jedině z toho důvodu, že pro úžasné množství tam žijících zmijů byli neustále na životech ohrožováni...“

Chalupa na Hamerských svazích pod Antýglem. Vpravo nahoře stav v polovině 70. let, dole v roce 2005 po rekonstrukci.

Domky na Vilémově u Kvildy.

Ves v pralese

Už v roce 1789 tu vysvětili první dřevěný kostelík. Ale v té době sem civilizace už přicházela naplno. Nový vlastník hvozdu kníže Josef Schwarzenberg zamýšlel splavovat dřevo ze srnské oblasti (Modrava tehdy ještě nestála) a zvažoval, zda bude lepší zprůchodnit tok Vydry, nebo postavit plavební kanál. Nakonec vyhrál plavební kanál. Jeho stavba v letech 1799 a 1800 přinesla zaměstnanost, obchod se dřevem a také nové osadníky. Vždyť jen v prvním desetiletí jím proplulo průměrně ročně přes 51 tisíc plnometrů dřeva! Nutno vědět, že při plánování kanálu se počítalo v tomto období se zhruba dvojnásobným objemem plaveného dřeva. Investorovi měl tento podnik přinášet přes půl miliónu zlatých ročně.

Rozvoj živěný těžbou pralesů vydržel bezmála sto let. Josef Matz v popisu lesů

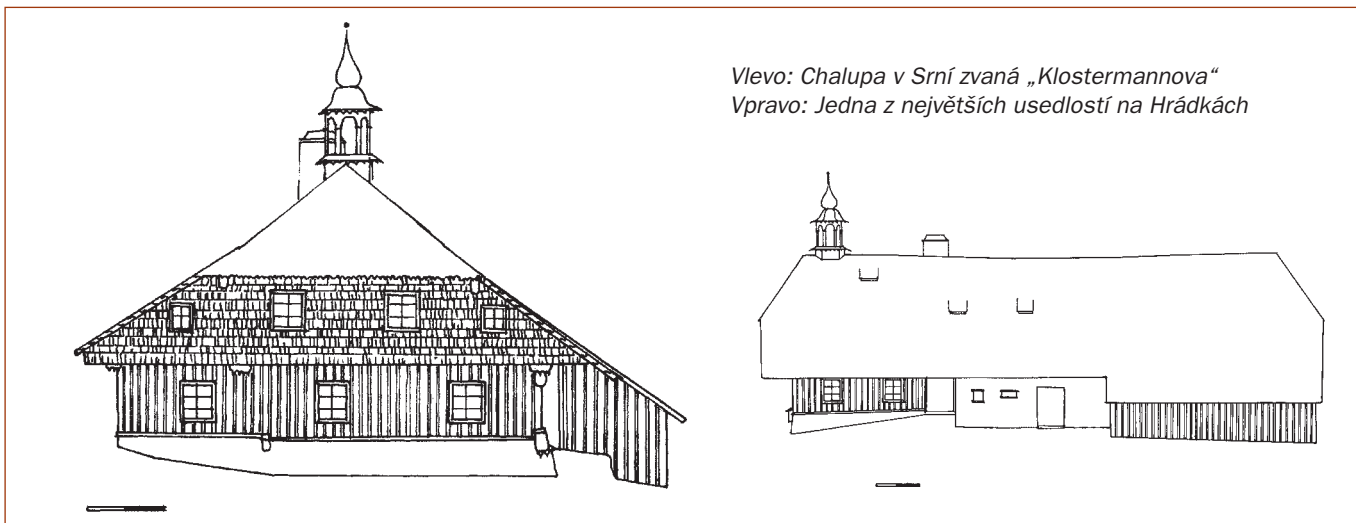
z roku 1812 uvádí, že v Schätzově lese, který byl nejbližší kanálu, bylo systematicky těženo a je přetěženo. Staré lesy tvořila směs jedle, smrku a buku, vytěžené plochy byly zalesňovány smrkem a modřínem, jedle a buk se přitom zmlazovaly přirozeně. Na Oblíku bylo mnoho zpuchřelých smrků, mezi kterými rostl buk s javorem a bylo tu hodně bukového náletu. Na straně k Javořímu potoku byl už jen vysoký smrkový les se zpuchřelými stromy. Zjistil tady, že 370 let staré smrky jsou zcela zdravé. Zeekerberg byl porostlý 100 až 150 letým smrkovým lesem smíšeným s bukem. Zbytky pralesů zčásti zničila vichřice v roce 1870, zčásti kůrovec a v srnské oblasti také z větší části zadlužení sedláci, kteří na konci 19. století nastojato prodávali své lesy, aby si udrželi životní úroveň z dob hojnosti. Slovo dám raději Klostermannovi k roku 1890:

„...hovoří děd...kdo má mnoho, bude mít víc, kdo má málo, nebude mít nic. Chalupy se zhroutí a stopy po nich nezůstanou, jak po té zde vedle nás, kde před dvaceti lety žilo deset lidí...“ Trefná vize, že? Počet obyvatel Srní stoupal od poloviny 18. století do roku 1880 na 1216, pak poklesl do roku 1910 na 1171, ale k roku 1930 zas stoupl na 1252. V druhé polovině 20. století se však pohyboval už jen kolem 400.

Srnské chalupy

Původní výstavbu v Srní plně modeloval stavební styl typický (a na Šumavě tehdy moderní) pro 17. a 18. století. Dodnes tu zbylo mnoho z původních chalup, řada z nich je více či méně přestavěná, přesto mnohé dýchají historií svobodných sedláků. Klostermann původní domy popisoval takto: „...stojí několik potroušených chalup, hnědých, dřevěných, s bíle omítnutým kamenným podstavkem, okna, malinká o sobě, zmenšená ještě nakupenými, ke stěnám přiloženými zásobami drobně rozštípaných polínek, jakoby mžourala k lesům protějšího svahu...“ Domy byly obdélníkového půdorysu, jedním vchodem v boku se vstupovalo do před síně, odkud vedly dveře vlevo do světnice, za níž stála komora. Z před síně se přímo vstupovalo do světničky nebo černé kuchyně v sousedství stájí. Na opačném konci než světnice byla stodola. Světnice mívala 2 až 3 čtvereční sáhy (kolem 12m²) a přebývala v ní někdy rodina o 12 členech. Všichni tu nespali, mladí spávali na seně v podkroví pod širokou střešou. Takové chalupy dnes najdete v blízkém okolí v Srní a také na Hrádkách.

Mgr. Pavel Hubený
Správa NP a CHKO Šumava
pavel.hubeny@npsumava.cz

Vlevo: Chalupa v Srní zvaná „Klostermannova“
Vpravo: Jedna z největších usedlostí na Hrádkách